

Vlaams
Parlement

ingediend op **536** (2020-2021) – Nr. 4
27 november 2020 (2020-2021)

Verslag van de hoorzitting

namens de Commissie ad hoc voor de Evaluatie en Verdere Uitvoering
van het Vlaamse Coronabeleid
uitgebracht door Koen Daniëls, Loes Vandromme en Hannelore Goeman

over de evaluatie en verdere uitvoering
van het Vlaamse coronabeleid
in het beleidsdomein Onderwijs en Vorming:
volwassenenonderwijs

Samenstelling van de Commissie ad hoc voor de Evaluatie en Verdere Uitvoering van het Vlaamse Coronabeleid:

Voorzitter: Björn Rzoska.

Vaste leden:

Arnout Coel, Koen Daniëls, Marius Meremans, Wilfried Vandaele, Karl Vanlouwe;
Roosmarijn Beckers, Jan Laeremans, Kristof Slagmulder;
Jo Brouns, Loes Vandromme;
Freya Saeys, Willem-Frederik Schiltz;
Celia Groothedde, Björn Rzoska;
Hannes Anaf.

Plaatsvervangers:

Andries Gryffroy, Kathleen Krekels, Bert Maertens, Lorin Parys, Tine van der Vloet;
Yves Buysse, Immanuel De Reuse, Stefaan Sintobin;
Katrien Schryvers, Peter Van Rompuy;
Sihame El Kaouakibi, Maurits Vande Reyde;
Ann De Martelaer, Jeremie Vaneeckhout;
Hannelore Goeman.

Toegevoegde leden:

Jos D'Haese.

Documenten in het dossier:

536 (2020-2021) – Nr. 1 t.e.m. 3: Verslagen van hoorzittingen

INHOUD

I.	Uiteenzetting door Marleen Mast, directeur van Crescendo CVO Mechelen	4
1.	Context	4
1.1.	Schaalvergroting	4
1.2.	Andere financiering	5
2.	Impact van corona	5
3.	Aanbevelingen	6
II.	Vragen van de leden	7
1.	Vragen van Koen Daniëls	7
2.	Vragen van Roosmarijn Beckers.....	8
3.	Vragen van Loes Vandromme	8
4.	Vragen van Sihame El Kaouakibi.....	9
5.	Vragen van Johan Danen	9
6.	Vragen van Katia Segers.....	10
7.	Vragen van Karolien Grosemans	10
III.	Antwoorden van Marleen Mast.....	11
IV.	Uiteenzetting door An Butaye, directeur van het CBE Midden en Zuid West-Vlaanderen	13
1.	Constant schakelen	13
2.	Rode draad	14
3.	Positieve en negatieve aspecten	14
V.	Uiteenzetting door Joke Drijkonigen, afgevaardigd bestuurder van de Federatie van Centra voor Basiseducatie.....	15
1.	Levenslang leren.....	16
2.	Participatie.....	16
3.	Afstandsonderwijs	17
4.	Veerkrachtig personeel	17
5.	Heerlijk helder	18
6.	Geletterdheid	19
VI.	Vragen van de leden	20
1.	Vragen van Roosmarijn Beckers.....	20
2.	Vragen van Loes Vandromme	20
3.	Vragen van Sihame El Kaouakibi.....	22
4.	Vragen van Johan Danen	22
5.	Vragen van Katia Segers.....	23
6.	Vragen van Kathleen Krekels.....	24
7.	Vragen van Karolien Grosemans	24
VII.	Antwoorden van An Butaye en Joke Drijkonigen.....	24
	Gebruikte afkortingen	28
	Bijlagen: zie dossierpagina van dit document op www.vlaamsparlement.be	

Op vrijdag 30 oktober 2020 hield de Commissie ad hoc voor de Evaluatie en Verdere Uitvoering van het Vlaamse Coronabeleid een hoorzitting over de evaluatie en verdere uitvoering van het Vlaamse coronabeleid in het beleidsdomein Onderwijs en Vorming: volwassenenonderwijs. De sprekers waren:

- Marleen Mast, directeur, Crescendo CVO Mechelen;
- An Butaye, directeur, Centrum voor Basiseducatie Midden en Zuid West-Vlaanderen; en
- Joke Drijkoningen, afgevaardigd bestuurder, Federatie van Centra voor Basiseducatie.

De bijlagen zijn terug te vinden op de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

Het Uitgebreid Bureau van 27 mei 2020 besliste een themadebat te houden, conform artikel 78 van het Reglement, met het oog op de evaluatie van het Vlaamse coronabeleid en het uitzetten van een postcoronatraject. Om dit themadebat voor te bereiden werd de Commissie ad hoc voor de Evaluatie en Verdere Uitvoering van het Vlaamse Coronabeleid opgericht. Deze commissie ad hoc zal een maatschappelijke beleidsnota opstellen die, naast de probleemstelling, een langetermijnvisie inhoudt en verduidelijkt wat men er in de lopende zittingsperiode aan wil doen, na hoorzittingen met experts en vertegenwoordigers van de diverse betrokken sectoren. Met het themadebat wordt beoogd om enerzijds een evaluatie op te maken van de voorbije coronacrisisperiode, met als bedoeling hieruit de nodige lessen te trekken voor de toekomst, en anderzijds een eerste aanzet te geven voor een postcoronatraject.

(Deze vergadering werd als videoconferentie georganiseerd.)

I. Uiteenzetting door Marleen Mast, directeur van Crescendo CVO Mechelen

1. Context

Marleen Mast licht de werking van het Crescendo CVO toe. Ruim vierhonderd schoolverlaters hebben in juni 2020 hun diploma secundair onderwijs behaald. In heel Vlaanderen kunnen tienduizend jongeren zich op deze manier herpakken. De coronacrisis bedreigt het toekomstige opleidingsaanbod in de CVO's. Dat gaat niet alleen ten koste van de vroegtijdige schoolverlaters, maar ook van de ongekwalificeerde uitstromers, de werklozen die zich willen omscholen en de werkenden die zich willen bijscholen of heroriënteren. In totaal volgen ongeveer 300.000 mensen les in het volwassenenonderwijs. Dat onderwijs staat voor levenslang en levensbreed leren.

Marleen Mast schetst hoe ingrijpend de coronacrisis voor het volwassenenonderwijs is. Hiervoor is het nodig de context te duiden waarin de CVO's werken. Die context kan tot twee belangrijke recente ingrepen worden herleid, namelijk de schaalvergroting en de nieuwe financiering.

1.1. Schaalvergroting

De Vlaamse overheid erkent en financiert een CVO dat een bepaalde rationalisatienorm haalt. Die norm wordt uitgedrukt in lesurencursist en is in 2019 meer dan vervijfvoudigd. Op datzelfde ogenblik zijn de graduaatsopleidingen en de specifieke lerarenopleidingen vanuit de CVO's in de universiteiten en de hogescholen ingekanteld. Voor Crescendo is dat een enorme amputatie geweest, want een vierde van het CVO is hierdoor verdwenen. Nu heeft het CVO een rationalisatienorm van 700.000 lesurencursist. Vele kleine CVO's hadden dat geluk niet en moesten

fusioneren of verdwijnen. Het aantal CVO's in Vlaanderen is tussen 2015 en 2020 met een derde gereduceerd. Crescendo is op drie jaar tijd vier fusies aangegaan en werkt elk jaar in een context van voortdurende verandering. Telkens dringt zich een interne reorganisatie op. Vroeger was Crescendo een CVO net boven de rationalisatienorm en nu gaat het om een CVO met meer dan zeventig opleidingen, gespreid over twee provincies, met meer dan vierhonderd personeelsleden, meer dan 12.000 cursisten en 38 lesplaatsen.

1.2. Andere financiering

Sinds 2019 is een andere financieringswijze van kracht. Er wordt voorzien in een stimulans voor bepaalde opleidingen, namelijk de diplomagerichte opleidingen en de opleidingen voor knelpuntberoepen. Er zijn ook opleidingen voor specifieke doelgroepen, namelijk de anderstalige nieuwkomers, mensen die door de VDAB worden begeleid, cursisten zonder diploma van secundair onderwijs en gevangenen. De coronacrisis raakt net die doelgroepen het hardst. Crescendo zet in op nieuwe opleidingen, waaronder de diplomagerichte opleiding tot loodgieter en de opleiding tot vrachtwagenchauffeur, een knelpuntberoep bij uitstek.

2. Impact van corona

Voor de CVO's was het al alle hens aan dek, want ze moesten de fusies verteren en tegelijkertijd, zonder enige houvast met betrekking tot de middelen, in een opleidingsaanbod voorzien. Het was al een stormachtige tijd en toen kwam plots de coronacrisis. Op 13 maart 2020 moesten alle campussen van Crescendo sluiten. De opleidingen voor alle cursisten moesten onmiddellijk naar digitaal afstands-onderwijs worden omgeschakeld. Het gaat niet om preteaching, maar om nieuwe leerstof voor kwetsbare doelgroepen. Sommige cursisten hebben geen computer, laat staan een internetverbinding. Dit is nochtans een minimale voorwaarde voor afstandsonderwijs. Ze konden niet in een open leercentrum terecht. Ze hadden geen perspectief op een hervatting van de lessen en dan is het risico op afhaken zeer groot. De hogere weerbaarheid ten gevolge van de groepsdynamiek valt immers weg.

Een aantal cursisten hebben zich uitgeschreven en de kosten voor materiaal of verbruiksgoederen teruggevorderd. Helaas kan Crescendo dat geld niet terugstorten, want het gaat om overheidsgeld waarover de CVO's niet zelf beschikken. Dat is voor veel cursisten uiteraard onbegrijpelijk. Ze verwijzen dan naar de vouchers in andere sectoren. Soms springen lokale overheden bij, maar voor het gemeenschapsonderwijs is dat niet mogelijk, want de Vlaamse overheid is de enige financieringsbron.

De CVO's hebben het gevoel dat ze zijn vergeten. Een voorbeeld is dat de minister tienduizend laptops voor kwetsbare leerlingen in het leerplichtonderwijs heeft gezocht. De vraag is hoe het dan verder moet met de kwetsbare doelgroepen die de CVO's bedienen. De minister zou in zijn communicatie over alle componenten moeten spreken.

Crescendo is wendbaar in deze crisis. Marleen Mast geeft een bloemlezing van de inspanningen die het centrum heeft geleverd. Er is veel goodwill en zelfs tijdens de vakantie is heel druk gewerkt. Voor de cursisten zonder internettoegang ijvert Crescendo voor gratis inlogcodes. Voor cursisten zonder computer rekent Crescendo op een aantal leenlaptops van de stad Mechelen. Als cursisten digitaal geen respons geven, telefoneren de medewerkers van Crescendo hen. De medewerkers hadden geen perspectief op een hervatting van de lessen en over de mogelijkheid om inhaallessen te geven. Niet elke medewerker is even vaardig met computers. Een loodgieter geeft zijn lessen niet op de computer. De medewerkers zijn echter erg inventief en proberen de cursisten met telefoontjes, sms'en,

WhatsApp-groepen en dergelijke bij de les te houden. De vrijwilligers in de mode-opleiding hebben gedurende de paasvakantie mondkmaskers en meer dan duizend beschermende schorten voor de zorgsector gemaakt. Ook na de paasvakantie kon Crescendo niet met de lessen starten. De bezorgdheden zijn typisch voor het volwassenenonderwijs. Wat als de onderwijspartners niet opnieuw starten en de CVO's niet op de campussen van het leerplichtonderwijs terechtkunnen? Wat als de grenzen gesloten blijven? Wat als de lokalen te klein blijken om de afstandsregels te respecteren?

Crescendo krijgt gelukkig steun van de centrale diensten en de pedagogische begeleidingsdiensten van het gemeenschapsonderwijs, van de andere CVO's en van het AHOVOKS. Hierdoor is er een gefaseerde minimale heropstart geweest. Er komen echter veel kort opeenvolgende wijzigingen. De medewerkers moeten voortdurend reorganiseren. De CVO's krijgen onvoldoende autonomie om te bepalen welke cursisten contactonderwijs krijgen. Marleen Mast is blij dat Crescendo tijdens de laatste week van juni 2020 opnieuw kon starten, maar spijtig genoeg was dat te laat, want het was toen het einde van het schooljaar.

Er was onduidelijkheid met betrekking tot de draaiboeken, die niet tijdig beschikbaar waren en niet op het volwassenenonderwijs zijn geënt, en met betrekking tot het nieuwe schooljaar. Aangezien het onmogelijk was infodagen te organiseren, was het maar de vraag hoe Crescendo nieuwe cursisten kon aantrekken. De mediacampagne moest worden herzien. De vraag was of Crescendo in september 2020 zou kunnen starten en, zo ja, in welke kleurcode. Er is een voorstel om onder strikte voorwaarden gratis in te schrijven. De secretariaten hebben een tsunami aan vragen en klachten gekregen. Er zijn veel afhakers en uitschrijvingen. Dit resulteert in een verlies aan instroom van 20 procent. Door de toekomstige omkadering ten gevolge van de nieuwe financieringsregels is dit problematisch voor Crescendo. Hoewel er nog veel vragen waren, start Crescendo uiteindelijk in code geel. Niemand wist zeker hoeveel cursisten zich konden inschrijven, of ze zich op afspraak of enkel online konden inschrijven, en of de grootte van de lokalen het aantal inschrijvingen zou bepalen.

Ten gevolge van de coronacrisis had het Agentschap Integratie en Inburgering vertraging met de intakes, waardoor de cursisten met mondjesmaat binnenstroomden. Crescendo heeft geprobeerd in zo veel mogelijk gemeentelijke crisiscellen aanwezig te zijn en een eigen contacttracing opgezet. Een CVO krijgt geen ondersteuning van een CLB. Een corona-adviseur voor de CVO's was niets te veel geweest.

Crescendo heeft de cursisten met mailings, affiches en informatie op de beeldschermen gesensibiliseerd. Ondertussen is voor de 38 lesplaatsen de puzzel voor een omschakeling naar code oranje gelegd. Op 29 oktober 2020 heeft Vlaams minister Ben Weyts op de radio echter verklaard dat hij op korte termijn sluitingsmaatregelen voor het volwassenenonderwijs overweegt. Er is weken aan de omschakeling naar code oranje gewerkt, een enorme inspanning met het oog op de kwetsbare als rode draad doorheen alle maatregelen. De minister heeft met betrekking tot de CVO's geen nuances aangebracht. De kansengroepen dreigen onder de radar te verdwijnen.

3. Aanbevelingen

Door de terugval van het aantal inschrijvingen is deze periode geen representatieve periode om de middelen voor het volwassenenonderwijs voor de komende jaren te bepalen. Als niet wordt ingegrepen, dreigt de vraag het aanbod te overtreffen. Tegelijkertijd moet natuurlijk ook kwaliteitsvol onderwijs worden geleverd. Om al die redenen heeft Marleen Mast een aantal aanbevelingen. Ze vraagt de commissie uitdrukkelijk hier rekening mee te houden zodat het volwassenenonderwijs

ook in deze crisistijd een belangrijke maatschappelijke en economische rol kan blijven spelen.

Marleen Mast meent dat de Vlaamse overheid moet erkennen dat het volwassenenonderwijs een educatieve bazooka is. Door hierop in te zetten, kan deze sector het hoofd bieden aan de nood tot bijscholing ten gevolge van de coronacrisis. Er is een grote nood aan herscholing, want veel sectoren moeten sluiten en er zijn veel werklozen.

Om die rol te blijven vervullen, moeten de middelen voor het volwassenenonderwijs op macroniveau worden gewaarborgd.

Daarnaast moet ook de ongelijke impact van de coronacrisis op de verschillende centra worden weggewerkt. De CVO's moeten op verschillende manieren met de crisis omgaan. Sommige hebben het aanbod lineair georganiseerd. Andere hebben dat modulair gedaan. Sommige zijn vroeger met de modules gestart. Andere hebben dat later gedaan. Sommige hebben veel afstandsonderwijs georganiseerd. Andere hebben dit weinig gedaan, afhankelijk van het profiel van het CVO, het opleidingsaanbod en de infrastructurele mogelijkheden.

Om dit concreet uit te voeren, moet de impact van het lopende refertejaar in de omkaderingsberekening voor 2021 worden geneutraliseerd. De CVO's kunnen grote plannen voor de relance van het volwassenenonderwijs maken, maar zonder een gegarandeerde omkadering blijft dit een lege doos. Voor het schooljaar 2021-2022 moet de omkadering voor een gewoon jaar worden gegarandeerd. Als de Vlaamse overheid niet ingrijpt, worden de kansen van vooral kwetsbare doelgroepen om zich om of bij te scholen voor verschillende jaren gehypothekeerd. Ook voor NT2 zijn grote verliezen in de omkadering problematisch. Deze neutralisatie is een voorwaarde om elke relance mogelijk te maken. Dat niet doen, zal ook jobs kosten. Als de omkadering voor het schooljaar 2021-2022 op de inschrijvingen in september 2020 wordt gebaseerd, zal het, in combinatie met de huidige groeinorm van 0,8 procent, jaren duren voor het opleidingsniveau weer het huidige niveau bereikt.

De Vlaamse overheid moet voor iedereen een gelijk speelveld garanderen. Er is nood aan afstemming tussen de verschillende beleidsdomeinen. Er moet meer gelijkheid komen in de toepassing van de genomen maatregelen. SYNTRA Vlaanderen is in mei 2020 een week eerder dan Crescendo gestart. De gevolgen van de coronacrisis voor de onderwijsbevoegdheden van de CVO's moeten worden geneutraliseerd door de pauzeknop te duwen.

De Vlaamse overheid moet structureel investeren in de verdere digitalisering van het volwassenenonderwijs en moet in de nodige IT-middelen voor de kansengroepen voorzien. De CVO's moeten, naar analogie met het leerplichtonderwijs, voor de bijkomende veiligheidsuitgaven worden vergoed.

Marleen Mast hoopt dat de commissie oren heeft naar deze aanbevelingen, zodat de CVO's de storm kunnen trotseren en de cursisten verder naar de top kunnen begeleiden.

II. Vragen van de leden

1. Vragen van Koen Daniëls

Koen Daniëls bedankt Marleen Mast voor haar getuigenis. Hij meldt dat het decreet van 30 oktober 2020 tot het nemen van dringende tijdelijke maatregelen in het onderwijs naar aanleiding van de coronacrisis (IV) ervoor zorgt dat de

rationalisatienorm wordt aangepast. Zo kunnen de middelen worden gegarandeerd en is er een rechtsgrond voor de relancemiddelen.

Het volwassenenonderwijs werkt met volwassenen, maar tegelijkertijd wil de maatschappij net vermijden dat volwassenen met elkaar in contact komen. Hij vraagt Marleen Mast of het lukt voor de meer praktisch gerichte opleidingen afstandsonderwijs te organiseren. Voor alle opleidingen in het volwassenenonderwijs is afstandsonderwijs toegelaten, maar Koen Daniëls vraagt wat dat betekent voor bepaalde praktische opleidingen.

Koen Daniëls wijst erop dat hij zelf ook al heeft aangekaart dat cursisten zich niet in het volwassenenonderwijs kunnen inschrijven zonder het inschrijvingsgeld te betalen. Ze hebben hun kwalificatie al verworven zonder het zelf te weten. Er is geen permanente evaluatie of examens geweest. Hij vraagt Marleen Mast of ze hier nog dieper op kan ingaan.

2. Vragen van Roosmarijn Beckers

Roosmarijn Beckers bedankt Marleen Mast voor haar getuigenis. Ze heeft zelf gelijkaardige geluiden opgevangen. In Sint-Truiden is een asielcentrum gevestigd. Het is voor de CVO's problematisch die kwetsbare mensen te bereiken. Er is een gebrek aan digitale middelen, maar er is ook gewoon een gebrek aan geletterdheid. Hoewel de samenleving op slechte cijfers afstevent, hoor ze nu de roep zo veel mogelijk fysiek les te blijven geven. Ze vraagt Marleen Mast of Crescendo dat ziet zitten. Het gaat om verschillende leeftijdsgroepen en gemengde populaties, maar als naar een volledig digitaal aanbod wordt overgeschakeld, wordt gevreesd dat de CVO's die mensen volledig zullen verliezen. Tot slot wenst ze Marleen Mast nog veel moed in de zware periode die ze tegemoet gaat.

3. Vragen van Loes Vandromme

Loes Vandromme bedankt Marleen Mast namens CD&V voor de herkenbare toelichting. De nieuwe decretale basis is in een moeilijke periode ingevoerd en kan nu moeilijk worden geëvalueerd. Er zijn al stappen gezet om op de vragen van de CVO's in te gaan. Zo heeft het Vlaams Parlement een beslissing over de rationalisatienormen genomen en zullen de kosten meer worden ondersteund.

Loes Vandromme heeft vernomen dat verschillende CVO's werken met kwetsbare mensen die het financieel moeilijk hebben en uitstel van betaling van het inschrijvingsgeld vragen. Die afbetalingsplannen zorgen dan voor vertragingen. Ze vraagt Marleen Mast of Crescendo ook ervaart dat hierdoor minder middelen ter beschikking staan.

Ten gevolge van de coronacrisis vorderen veel mensen hun inschrijvingsgeld terug. Ze vraagt Marleen Mast of Crescendo dit ook ervaart en hoe Crescendo hiermee omgaat.

Op de website van Crescendo staat een aparte pagina met betrekking tot de coronamaatregelen. De vraag is of dit effect heeft en hoe de meest kwetsbare mensen worden bereikt.

Een andere vraag is hoe Crescendo, een CVO met vestigingsplaatsen in verschillende steden, door de lokale besturen wordt ondersteund. Het is waarschijnlijk niet evident met al die lokale besturen te overleggen. De Vlaamse overheid geeft aanbevelingen en richtlijnen, maar de lokale autonomie kan ook voor lokale richtlijnen zorgen. De vraag is dan hoe Crescendo hiermee omgaat.

Loes Vandromme kan zich voorstellen dat Crescendo veel planlast heeft, zeker als het aanbod modulair wordt georganiseerd en als van code geel naar code oranje moet worden overgeschakeld. Ze vraagt Marleen Mast of de Vlaamse overheid dat kan ondersteunen. Ze denkt, bijvoorbeeld, aan een regelluwe zone. De vraag is welke regels tijdens de coronacrisis kunnen wegvallen zonder aan de kwaliteit van het onderwijs te raken. Het kan niet dat mensen een diploma halen zonder dat zelf te weten.

Loes Vandromme is het helemaal eens met de rol van de educatieve bazooka in de relance. Blijkbaar is er ook wat concurrentie tussen de CVO's. Ze vraagt Marleen Mast nog even te verduidelijken wat de verschillen tussen de CVO's zijn.

Het levenslang leren heeft betrekking op onderwijs en werk. De verschillende aanbieders van levenslang leren moeten naar afstemming streven. Loes Vandromme vraagt Marleen Mast of ze op dat vlak nog aanbevelingen heeft.

De laatste vraag van Loes Vandromme is hoe de Vlaamse overheid de CVO's IT-ondersteuning kan bieden. Er zijn mogelijkheden om gratis internettoegang aan te bieden. Een andere vraag is hoe de lokale besturen de CVO's op dat vlak kunnen ondersteunen.

4. Vragen van Sihame El Kaouakibi

Sihame El Kaouakibi bedankt Marleen Mast voor de ingetogen toelichting, want de voorgaande maanden zijn in de praktijk zeker niet evident geweest. Ze heeft signalen opgevangen van cursisten en van jongeren wier ouders cursisten zijn die hebben afgehaakt. Ondanks de ongelijke behandeling en het gebrek aan aandacht, heeft Crescendo op dit vlak inspanningen geleverd. De vraag is dan op welk vlak er precies ongelijkheid is met andere CVO's.

Voor opleidingen die op de arbeidsmarkt zijn gericht en voor knelpuntberoepen, zoals vrachtwagenchauffeur, is afstandsonderwijs niet evident. Op een of andere manier moet er op korte termijn wel een toekomstgerichte toeleiding zijn. Ze vraagt Marleen Mast of zij op dat vlak aanbevelingen heeft en hoe de toeleiding in de toekomst zou moeten verlopen om die mensen te bereiken.

Voor het leerplichtonderwijs is er een breed omkaderings- en ondersteuningssysteem. Om het onderwijs te kunnen verzekeren, vooral voor de kwetsbaarsten, is dat systeem gedurende de crisis aangesproken. Het volwassenenonderwijs werkt echter ook met kwetsbare groepen. Er is een afstand tot het CVO, maar de omkadering voor volwassenen, zoals VDAB of OCMW, kent een veel grotere afstand dan in het leerplichtonderwijs. De vraag is hoe de omkadering van het volwassenenonderwijs moet worden versterkt.

5. Vragen van Johan Danen

Johan Danen bedankt Marleen Mast voor haar relaas. Hij heeft het grootste respect voor wat de sector de voorgaande maanden heeft gedaan. Hij ondersteunt de door Marleen Mast gestelde beleidsvragen, want die vragen lijken hem logisch.

Het is Johan Danen opgevallen dat Marleen Mast voor autonomie vraagt in de aanpak van bepaalde zaken, maar tegelijkertijd ook graag een duidelijkere en strakkere regie door de Vlaamse overheid zou zien. Het is natuurlijk onmogelijk alle maatregelen over een kam te scheren, maar Johan Danen zou graag vernemen op welke vlakken het beleid niet duidelijk is en op welke vlakken de CVO's dan meer autonomie vragen.

Het is bijzonder moeilijk om een loodgietersopleiding op afstand te organiseren, maar het is Johan Danen niet duidelijk hoe Crescendo dat heeft aangepakt. Hij neemt aan dat daarvoor veel creativiteit nodig is.

Aangezien hij al een tijd in de politiek zit, wijst Johan Danen erop dat beleidsmakers die merken dat de CVO's hun plan hebben kunnen trekken, geneigd zouden kunnen zijn om te stellen dat ze het een volgende keer ook maar op die manier moeten doen. Het lijkt hem goed aan te duiden op welke vlakken concrete ondersteuning nodig is.

De digitalisering vormt een bekend probleem voor lesgevers en zeker ook voor cursisten. Johan Danen vraagt wat op dat vlak sinds mei 2020 is opgelost en welke verbeteringen in zicht zijn.

Crescendo heeft blijkbaar veel vragen van cursisten gekregen. De medewerkers zijn constant gebeld en gemaïld. Johan Danen vraagt zich af of bepaalde vragen zo generiek zijn dat ze misschien door een callcenter kunnen worden behandeld.

De volgende vraag is of alle CVO's met betrekking tot de terugbetaling van het inschrijvingsgeld hetzelfde beleid voeren. Het is niet duidelijk of de CVO's op die vraag telkens hetzelfde antwoord moeten geven.

Heel wat mensen zitten thuis of kunnen niet werken. Volgens Johan Danen is dit misschien het uitgelezen moment om wat te leren. De CVO's hebben echter problemen. Johan Danen gaat er dan ook vanuit dat ze er niet veel meer kunnen bijnemen. Hij vraagt Marleen Mast naar haar inzichten op dit vlak.

6. Vragen van Katia Segers

Katia Segers dankt Marleen Mast voor de toelichting. Tijdens de eerste golf stond het volwassenenonderwijs steeds laatste in de rij, waardoor er veel onduidelijkheid over de beslissingen was. Ze vraagt wat de Vlaamse overheid hieruit zou kunnen leren.

Veel kwetsbare mensen in de CVO's hebben een probleem met de toegang tot digitaal materiaal en het internet. *Katia Segers* vraagt hoeveel cursisten ten gevolge van de omschakeling naar digitaal afstandsonderwijs hebben afgehaakt. De vraag is natuurlijk opnieuw wat hier op het vlak van ondersteuning uit kan worden geleerd.

Katia Segers herhaalt de vraag in verband met de terugbetalingen van het inschrijvingsgeld. Bepaalde cursisten zijn in het schooljaar 2019-2020 gestart en zijn dit schooljaar herbegonnen. De vraag is of zij een gedeelte van het inschrijvingsgeld hebben teruggekregen. Een vraag die hierbij aansluit, is of Crescendo dit schooljaar een sterke daling van het aantal inschrijvingen heeft gezien.

7. Vragen van Karolien Grosemans

Karolien Grosemans bedankt Marleen Mast voor de toelichting. Ze weet dat de CVO's in moeilijke omstandigheden hebben moeten werken. Ze hebben fusies moeten verteren en geprobeerd het recht op leren te waarborgen. Het gaat over het evenwicht tussen de gezondheid van de cursisten en het waarborgen van het recht op leren. Hoewel dit op zich een grote uitdaging is, wil ze het evenwel over een ander onderwerp hebben.

Het sociaal contact is voor de doelgroep zeer belangrijk. *Karolien Grosemans* heeft recent aan een CVO een cursus gevolgd en heeft nog net voor de lockdown haar diploma behaald. Ze heeft gemerkt dat veel cursisten fysiek contact nodig hebben

om elkaar aan te moedigen en vol te houden. Ze vraagt Marleen Mast of er nog mogelijkheden zijn om fysieke lessen te organiseren. Dat is zeker niet gemakkelijk, onder meer omdat deze volwassenen vaak een taalachterstand hebben.

De digitalisering is blijkbaar een probleem. Karolien Grosemans vraagt concretere informatie over de noden inzake laptops en tablets. Naast de aantallen, vraagt ze ook hoe de Vlaamse overheid dit verder kan ondersteunen.

III. Antwoorden van Marleen Mast

Marleen Mast is zeer tevreden met het nooddecreet betreffende de rationalisatienormen. Dat dit wordt gegarandeerd, is een goede zaak, maar de omkadering is een tweede aspect dat hiermee is verbonden. Het is absoluut noodzakelijk garanties te hebben met betrekking tot de omkadering voor het schooljaar 2021-2020. Ze heeft hier al de klemtoon op gelegd, want zonder die garantie zullen de CVO's een gedeelte van het aanbod niet meer kunnen inrichten.

Het verlies aan inschrijvingen bedraagt voor Crescendo momenteel 20 procent. Veel mensen hebben zich niet ingeschreven of hebben zich in juni 2020 ingeschreven om zich van een plaats te verzekeren, maar hebben zich eind augustus of begin september 2020 weer uitgeschreven. Een aantal onder hen heeft medische kwalen, maar anderen hebben angst, onder meer omdat ze zich naar het CVO moeten verplaatsen.

Die omkaderingsberekening is dringend en kan niet tot in het tweede semester wachten. Een mogelijkheid is de referteperiode voor een gewoon schooljaar, bijvoorbeeld 2019, te nemen. Vanaf maart 2020 is dit jaar niet meer representatief. Een daling van het aantal inschrijvingen leidt uiteraard tot een daling van het aantal lesuren cursisten. Crescendo heeft altijd sterk ingezet op de kwetsbare doelgroepen, de aanvraag van nieuwe opleidingen en knelpuntberoepen. Het zou problematisch zijn als Crescendo wordt afgestraft voor iets waar het CVO niets aan kan doen.

Met betrekking tot het bereiken van de zwakkere doelgroepen, zoals mensen in de asielcentra, verklaart Marleen Mast dat die mensen over onvoldoende digitale middelen beschikken. Verder is het eveneens zeer moeilijk cursisten in een technische opleiding met afstandsonderwijs te bereiken. Tijdens de lockdown was Crescendo gesloten en is geprobeerd de cursisten digitaal te bereiken. Als iedereen een computer zou hebben, zouden theorielessen mogelijk zijn, maar de praktijklessen voor steenkappers of vrachtwagenchauffeurs kunnen natuurlijk moeilijk digitaal worden gegeven. De cursisten betalen hier trouwens ook voor. Marleen Mast vindt hen de klanten van het CVO. Het is logisch dat ze waar voor hun geld willen.

Ze kan dan ook begrijpen dat bepaalde cursisten, die tussen maart en juni 2020 niet voor een lockdown of digitale opleidingen hebben gekozen, boos reageerden toen de opleidingen plots werden stopgezet. Er is een verschil met de cursisten die zich in september 2020 hebben ingeschreven. Zij hebben nagedacht over de redenen om zich al dan niet in te schrijven. De cursisten betalen een inschrijvingsgeld op basis van het aantal lestijden. Dat is decretaal bepaald. Marleen Mast citeert twee cursisten: "Onder deze waanzinnige omstandigheden en door deze ondemocratische maatregel wens ik me uit te schrijven voor de basis cursus lessen. Gelieve me het resterende lesgeld terug te storten." en "Het lijkt me niet oké dat we nu evenveel betalen voor minder lessen. Andere onderwijsinstellingen geven compensaties. Die geven een bon voor een gratis opleiding, die voorzien wordt voor alle cursisten die door de lockdown plots online les krijgen." Het is helaas niet mogelijk het inschrijvingsgeld terug te storten, want Crescendo moet deze bedragen naar de Vlaamse overheid doorstorten. De cursisten begrijpen dat niet.

Bepaalde cursisten hebben het financieel moeilijk, maar ze moeten op een of andere manier wel betalen. Crescendo stelt zich begripvol op als een afbetalingsplan wordt gevraagd, maar uiteindelijk moet de opleiding worden betaald.

Marleen Mast vindt het vervelend dat de draaiboeken on hold zijn gezet. Ze moet elke keer de website raadplegen om te zien of ze er staan en al dan niet zijn aangepast. Ze kijkt dan ook bang uit naar het tweede semester. Veel cursisten hebben afgehaakt, ook mensen die in augustus 2020 dachten dat de situatie in orde was om zich in te schrijven. Het is voor die mensen belangrijk om een diploma te halen en met andere volwassenen in contact te komen.

Veel cursisten hebben internetproblemen. Aangezien voortdurend is geswitcht, hebben veel cursisten geprobeerd de lessen met een smartphone te volgen, wat ontzettend moeilijk is. Er is een enorme nood aan laptops en IT-ondersteuning. Crescendo heeft welgeteld zeventien leenlaptops gekregen. De cursisten in het tweedekansonderwijs met de hoogste noden hebben ze gekregen. Eind juni 2020 heeft Crescendo de leenlaptops teruggegeven en in september 2020 heeft Crescendo ze opnieuw kunnen gebruiken. Er is echt nood aan meer ondersteuning, want dit is een absolute voorwaarde voor het afstandsonderwijs.

Marleen Mast herhaalt haar vraag naar meer autonomie om te bepalen welke cursisten naar het centrum kunnen komen. Hoewel vaak wordt gesteld dat cursisten die afstuderen of een certificaat halen voorrang moeten krijgen, zou Crescendo liever zelf die keuzes maken. Ten gevolge van de opschaling naar code oranje werd de capaciteit per les met 50 procent verminderd. Volgens de draaiboeken wordt dat in code rood nog eens de helft minder. Om te voorkomen dat bepaalde mensen in de doelgroepen een vogel voor de kat worden, wil Crescendo zelf kiezen welke studenten in code oranje naar het centrum komen.

Het is niet mogelijk het inschrijvingsgeld terug te storten. Dat geld moet naar de Vlaamse overheid worden doorgestort. Volgens een aantal cursisten springen de lokale overheden voor bepaalde CVO's bij in de vorm van vouchers of coronagaranties. Als ze geen cursus kunnen volgen, hebben ze de garantie dat ze al voor een cursus in het volgende schooljaar hebben betaald. Het gemeenschapsonderwijs kan dit niet doen. De scholengroep heeft wel middelen, maar die middelen komen uit de onderwijsbegroting, wat zou betekenen dat de scholengroep financiële middelen aan het leerplichtonderwijs onttrekt. Marleen Mast vindt dat die garantie er moet komen, want een cursist heeft recht op een aantal lessen. Met betrekking tot een aantal opleidingen is dat probleem kleiner, hoewel het niet ideaal is om digitaal te leren, want de interactie valt weg.

Marleen Mast is zeer bezorgd om het tweede semester. Ze weet nog niet welke opleidingen zullen plaatsvinden, want er moet continu worden geswitcht. Zo hebben cursisten zich in code geel ingeschreven en is het ondertussen code oranje geworden. Sommige cursisten zijn begripvol, maar anderen riskeren het niet meer met de bus naar het CVO te komen.

Vervolgens gaat Marleen Mast in op de vraag of in de zogenaamde onderwijsclub voldoende naar het volwassenenonderwijs wordt geluisterd. De CVO's brengen hun bezorgdheden naar voren en hopen dat naar hen wordt geluisterd. In feite kan Marleen Mast enkel een pleidooi voor het volwassenenonderwijs houden. Ze vraagt iets te doen aan het feit dat deze sector vaak achteraan in de rij staat. Het zou beter zijn het volwassenenonderwijs ook eens vooraan te plaatsen, want het gaat om veel volwassenen en jongeren met zware bagage. Vaak wonen ze in een grootstedelijke omgeving. Er moet prioriteit aan de zwakke cursisten worden gegeven. Het gaat om 300.000 mensen, maar eigenlijk bereikt het volwassenenonderwijs er in vergelijking met andere Europese lidstaten nog niet genoeg. Er kan nog veel gebeuren om het volwassenenonderwijs te versterken.

De gradatie van de referteperiode is nodig om voort te werken. Met de huidige groeinorm en de vragen die de komende jaren zullen komen, zal het anders niet mogelijk zijn het aanbod volledig in te richten.

De *voorzitter* bedankt Marleen Mast voor haar aanwezigheid en voor het werk dat ze de afgelopen maanden heeft verricht.

IV. Uiteenzetting door An Butaye, directeur van het CBE Midden en Zuid West-Vlaanderen

1. Constant schakelen

An Butaye begint met een van haar favoriete lijfspreuken: 'Rome en Parijs zijn niet op één dag gebouwd.' Volgens haar bouwen de basiseducatie en heel de samenleving momenteel een appartementsgebouw op de funderingen van een stacaravan.

Het CBE Midden en Zuid West-Vlaanderen is een van de dertien CBE's in Vlaanderen en Brussel. Het telt negentig medewerkers en bedient jaarlijks iets meer dan 2000 cursisten. Er zijn twee vestigingen en veertien decentrale lesplaatsen. De basiseducatie werkt enkel met kwetsbare doelgroepen. Ten gevolge van de laaggeletterdheid hebben die mensen vaak meerdere kenmerken waardoor ze tot de risicogroepen behoren. Het CBE Midden en Zuid West-Vlaanderen heeft de voorgaande maanden constant geschakeld, een gegeven dat *An Butaye* in drie periodes onderverdeelt.

De eerste periode was de periode van de lockdown en de sluiting. In het geval van CBE Midden en Zuid West-Vlaanderen volstond een mail naar de cursisten niet. De medewerkers zijn in de bres gesprongen om iedereen telefonisch te verwittigen. De medewerkers hebben instructies in verband met de aanpak ontvangen. Alle partners en leveranciers zijn geïnformeerd. Veel decentrale leslokalen waren overigens al gesloten. Achteraf bekeken was dit nog de gemakkelijkste periode. Het is gemakkelijker een CBE te sluiten dan de werking stapsgewijs weer op te bouwen.

Tijdens de lockdown is sterk ingezet op het contacteren van de cursisten. Die doelgroep valt niet gemakkelijk te bereiken. Er was geen sprake van een volwaardig afstandsonderwijs, want minder dan de helft van de cursisten beschikte over een tablet of laptop. Ze hadden enkel een smartphone die bovendien ook vaak werd opgeëist door kinderen die schooltaken moesten maken.

Het CBE Midden en Zuid West-Vlaanderen heeft sterk ingezet op het onthouden van het al geleerde en op het beperken van het leerverlies. De medewerkers waren op dat vlak zeer creatief. Ze hebben zelfs een fietskoerierdienst georganiseerd om in alle dorpen en wijken bezoeken af te leggen. De medewerkers hebben veel gedaan en zijn niet achter hun scherm blijven zitten. Vaak zijn ook de trajectbegeleiders van OCMW of VDAB ingeschakeld om de cursisten te bereiken. Het CBE Midden en Zuid West-Vlaanderen heeft de medewerkers tools aangereikt, ondersteuning aangeboden en vanop afstand vorming gegeven om contact met de cursisten te houden.

Het CBE Midden en Zuid West-Vlaanderen heeft tijdens deze periode ook een aantal scenario's uitgewerkt. De idee na de paasvakantie al te mogen starten, is snel verlaten. Verder zijn ook verdwaalde cursisten opgevangen die de boodschap niet hadden begrepen en is alles administratief in orde gebracht. De heropstart is voorbereid, maar dat was dubbel werk. De leraren hebben een bureau in het centrum, wat betekent dat er een bedrijfscontext is. Daarnaast is er ook een schoolcontext met cursisten. Er is een risicoanalyse uitgevoerd en een circulatieplan opgesteld. Het CBE Midden en Zuid West-Vlaanderen heeft geprobeerd de uitgeschreven

scenario's te realiseren en het personeel hierover in kleinere groepen online goed te brieven.

De tweede periode was de periode van de versoepelde maatregelen. Met de meest kwetsbare cursisten mocht dan een op een worden gestart. Er is geprobeerd de mensen uit te nodigen die moeilijk te bereiken waren. Hierdoor kon het contact en de ondersteuning worden verbeterd. Zo zijn onder meer tablets ter beschikking gesteld. Een tweetal weken later zijn de prioritaire groepen van start gegaan. De prioriteit lag enkel op de NT2-lessen. Het CBE Midden en Zuid West-Vlaanderen heeft de keuze gemaakt voorrang te geven aan de mensen die konden afstuderen. Tot 10 juli 2020 is er les gegeven en gelukkig hebben een aantal mensen toen hun eindcertificaat gekregen. De toenmalige maatregelen zijn vergelijkbaar met wat later als code rood is omschreven.

Nadien is gestart met de programmatie van het schooljaar 2020-2021. Ook hiervoor zijn diverse scenario's voorbereid. Tijdens de tweede helft van augustus 2020 zijn een beperkt aantal modules afgewerkt voor cursisten die geen NT2-opleiding volgden. Het ging om mensen die een aantal lessen van hun ICT-module hadden gemist. Door hen dit te laten afwerken, konden ze het volgend schooljaar met een schone lei starten. Het CBE Midden en Zuid West-Vlaanderen heeft massaal intakes en inschrijvingen georganiseerd. Dit serieuze inhaalmanoeuvre was nodig, want voor de zomervakantie 2020 was op dat vlak niets mogelijk. Dat moment is eveneens aangegrepen om na te gaan waar er leerverlies was en welke mensen opnieuw moesten worden ingeschaald.

In september 2020 is het schooljaar in code geel gestart. Net zoals voor de zomervakantie, is er met een gespreide start en met gespreide pauzes gewerkt. Dat was niet evident, want veel mensen komen met het openbaar vervoer. Als de bus toekomt, staan ze bij het CBE. Om te proberen de basisregels te volgen, zijn stewards ingezet. Dat was eigenlijk bijkomend werk voor de lesgevers. Meteen zijn de voorbereidingen gestart om op code oranje en code rood over te schakelen. Om onmiddellijk in actie te kunnen schieten, zijn in dat verband principiële keuzes gemaakt. Tegelijkertijd is sterk ingezet op de voorbereiding van het gecombineerd onderwijs. Voor de cursisten van CBE's is contactonderwijs het belangrijkste, maar tijdens de lessen is sterk op afstandsonderwijs geoefend. Eind oktober 2020 is overgeschakeld op code oranje. De herfstvakantie 2020 wordt verlengd en An Butaye weet niet wat het nadien zal worden.

2. Rode draad

De rode draad door het verhaal is dat sterk is ingezet op de omzetting van de maatregelen in klare, heldere taal. An Butaye is ervan overtuigd dat iedereen alles moet begrijpen om mee te kunnen. De medewerkers en de cursisten zijn, vaak van thuis uit, geïnformeerd en gemotiveerd. Hierdoor ontstond soms het gevoel geen greep op de situatie meer te hebben. Een CBE werkt immers in twee contexten, de bedrijfscontext en de schoolcontext.

3. Positieve en negatieve aspecten

Een van de positieve aspecten is dat cursisten kansen hebben gekregen. Velen waren blij opnieuw naar de les te mogen komen. Een aantal anderen heeft echter afgehaakt. Het CBE Midden en Zuid West-Vlaanderen heeft veel aanbiedingen voor gratis of goedkope onlinetools gekregen, maar met enkel een smartphone reddden de cursisten het niet. Toegang tot het internet volstaat niet want er moet ook op IT-vaardigheden en op mediawijsheid worden ingezet. Soms komen de lesgevers daar niet toe, want er moeten gewoon andere prioriteiten worden gelegd. Zo moeten de anderstalige cursisten eerst een NT2-opleiding volgen, waardoor niet altijd geïntegreerd wordt gewerkt aan de digitale vaardigheden. Het gecombineerde

onderwijs wordt uitgetest, maar er is wel minder contactonderwijs. An Butaye weet nog niet welke resultaten en welke leerwinst op deze manier zullen worden behaald. Het is mogelijk dat de leertrajecten moeten worden verlengd.

An Butaye is blij dat de CBE's in code oranje en code rood zelf mogen prioriteren. Ze blijft waakzaam, want het aanbod mag niet tot NT2 en werk als prioriteiten worden verengd. De geletterdheidskloof wordt groter. Dat geldt ook voor de volgende generatie, want de cursisten kunnen hun kinderen minder ondersteunen. Dat betekent dat die kinderen ook een serieuze achterstand dreigen te krijgen.

Het verheugt An Butaye dat de medewerkers opnieuw voor de klas mogen staan en intakes mogen verzorgen. Er is echter wel veel bezorgdheid om de veiligheid. De medewerkers krijgen bijkomende taken en An Butaye krijgt de vervangingen niet meer rond.

An Butaye heeft gemerkt dat haar team enorm wendbaar, creatief, inventief, zorgend en gedreven is. Dat is tijdens heel deze periode sterk naar boven gekomen. De voorgaande weken hebben onzekerheid en ongerustheid echter de bovenhand gekregen. Ze vraagt zich af hoe het met het psychosociaal welzijn van de medewerkers zit. De medewerkers en de cursisten verleggen nu wel hun grenzen.

Het vormings-, trainings- en opleidingsbeleid wordt uitgebouwd om dit alles te ondersteunen, maar volgens An Butaye biedt haar CBE geen gecombineerd onderwijs volgens het klassieke model aan. Een CBE heeft een centrumopdracht. Dat betekent dat de medewerkers niet enkel naar het CBE komen om les te geven, maar ook om voor te bereiden, te overleggen en andere taken uit te voeren. Door het verplicht thuiswerken, komt dit in het gedrang. De medewerkers zetten zich in om de cursisten te sensibiliseren en te informeren. Hoewel dit noodzakelijk is, is het maar de vraag of dit ook als prestaties wordt beschouwd.

Op het niveau van het CBE moet alles efficiënter worden georganiseerd. Er zijn positieve resultaten, maar het accent ligt meer op het organiseren op korte termijn dan op het voeren van een langetermijnbeleid.

An Butaye is tevreden dat de inzet van middelen ook tijdens de lockdown is behouden, maar maakt zich zorgen om de toekomstige financiering. De omkadering moet op lange termijn worden gegarandeerd om een neerwaartse spiraal te vermijden. De CBE's willen hun maatschappelijke opdracht verder vervullen.

Wat risicoanalyses, draaiboeken en andere vragen betreft, heeft het CBE Midden en Zuid West-Vlaanderen veel ondersteuning van AHOVOKS gekregen. Het was echter niet evident dit naar basiseducatie en de cursistenadministratie te vertalen. Bovendien werkt het CBE samen met partners die met andere richtlijnen te maken hebben. Ondanks die aparte benadering en de ondersteuning van het AHOVOKS blijft het volwassenenonderwijs wel laatste in de rij staan.

An Butaye sluit af met een andere lijfspreuk: 'In het zicht van de haven mag men niet stranden.' De haven is niet in zicht en de CBE's zitten in woelige wateren, maar geven niet op. Ze hoopt dat het Vlaams Parlement deze sector ook niet zal opgeven.

V. Uiteenzetting door Joke Drijkoningen, afgevaardigd bestuurder van de Federatie van Centra voor Basiseducatie

Joke Drijkoningen licht toe dat haar federatie de belangen van de CBE's ten aanzien van beleidspartners behartigt en met de CBE's samenwerkt om een basiseducatienetwerk te vormen. Ze brengt vanuit dit netwerk enkele aandachtspunten naar

voren die het beleidsmatig werk van het Vlaams Parlement hopelijk kunnen inspireren. Aangezien 'digitaal viraal' het nieuwe normaal is, bouwt ze haar betoog op rond zes hashtags, waarvan ze hoopt dat ze ook viraal zullen gaan. Die hashtags zijn: levenslang leren, participatie, afstandsonderwijs, heerlijk helder, veerkrachtig onderwijs en geletterdheid.

1. Levenslang leren

De Vlaamse overheid heeft het levenslang leren hoog op de agenda geplaatst. Het partnerschap staat in de startblokken. In het Vlaams regeerakkoord wordt melding gemaakt van het levenslang leren, maar Vlaanderen scoort op dat vlak niet goed. Geletterdheid is hier een belangrijk aspect van en is ook in het Vlaams regeerakkoord opgenomen. De CBE's hebben op dat vlak een duidelijke opdracht gekregen. De inzet op levenslang leren en geletterdheid blijft een speerpunt en is cruciaal om iedereen aan de samenleving te laten participeren. Als de Vlaamse samenleving niet in levenslang leren voor iedereen investeert, zal dat voor de samenleving bijkomende kosten teweegbrengen. Tijdens de coronacrisis speelt dit een nog sterkere rol, want mensen verliezen hun job of geraken geïsoleerd. De kloof tussen kwetsbare mensen en mensen die sterker staan, groeit.

Het levenslang leren draait niet enkel om werk. Joke Drijkoningen is blij dat het levenslang leren expliciet in het relanceplan van de Vlaamse overheid staat vermeld, maar het wordt er wel enkel aan werk gelinkt. Levenslang leren is ook de ondersteuning van kinderen op school, bijscholing en meer kunnen worden in een complexe, snel veranderende samenleving die digitaler is dan ooit. De vraag is of de samenleving elke burger volwaardig wil laten participeren. Basiseducatie speelt daar een belangrijke rol in. Het gaat niet enkel om werk, maar ook om basisvaardigheden die nodig zijn om in de snel veranderende samenleving aan de slag te gaan.

De basiseducatie heeft daar dertig jaar ervaring mee. In 2019 werden ongeveer 44.000 cursisten bereikt. Dat is geen klein aantal en Joke Drijkoningen wil dan ook niet dat de basiseducatie op slot gaat. De doelgroep bestaat uit mensen die meer ondersteuning nodig hebben dan de doorsnee burger om hun rol als burger, ouder en werknemer te kunnen vervullen. Indien wordt nagekeken welke kwetsbare burgers tijdens de coronacrisis meer aandacht moeten krijgen, is het belangrijk de laaggeschoolde volwassenen als kwetsbare groep te erkennen. Dit moet ook gebeuren wanneer scenario's en richtlijnen worden uitgerold.

De basiseducatie heeft alles op alles gezet om de cursisten te informeren en te sensibiliseren. De leerkrachten hebben alles uit de kast gehaald om dit mogelijk te maken. De basiseducatie hoeft niet op slot te gaan.

2. Participatie

Het doel van basiseducatie is de versterking van laaggeletterde volwassenen, zodat ze aan een complexe samenleving kunnen deelnemen. De cursisten verwerven de nodige vaardigheden, maar dat kan enkel in samenwerking met andere partners gebeuren. Dat is tijdens de coronacrisis zeer moeilijk gebleken. De voorgaande weken hebben partners de deuren gesloten. Als de leslokalen gesloten zijn, zitten de CBE's met de handen in het haar. De richtlijnen voor de partners, zoals VDAB, zijn op sommige vlakken strenger en op andere vlakken minder streng dan voor de CBE's. Dit maakt het organisatorisch moeilijk. Joke Drijkoningen dringt erop aan de scenario's op de verschillende beleidsdomeinen af te stemmen. Werk, onderwijs, VDAB en basiseducatie zouden dezelfde veiligheidsrichtlijnen moeten hebben, bijvoorbeeld wat het maximaal aantal cursisten in een klaslokaal betreft.

Het DNA van de basiseducatie staat in deze crisisperiode onder druk. De CBE's willen functioneel met de cursisten werken en willen met anderen in contact komen. Ze moeten laagdrempelig zijn. De inschrijvingen dalen echter en de medewerkers moeten alles uit de kast halen om de kwetsbare doelgroep te bereiken. De centrumopdracht houdt in dat de leraren onder druk staan. Ze vallen onder de regelgeving voor bedrijven.

3. Afstandsonderwijs

De CBE's hebben het afstandsonderwijs op hun eigen manier ingevuld. Op basis van hun ervaring met laaggeletterde volwassenen gaan ze na hoe ze gecombineerd onderwijs kunnen aanbieden. Dat gebeurt deels op afstand en deels in de klas. Het contactonderwijs blijft immers een cruciaal element. De cursisten komen naar de les om de vaardigheden te verwerven die nodig zijn om zelfstandig te kunnen werken. Veel cursisten hebben buiten die lessen weinig ruimte om te leren. Ze beschikken niet altijd over de digitale apparatuur en toegang tot het internet.

Afstandsonderwijs is niet noodzakelijk digitaal. Het houdt ook in dat de medewerkers papier uitdelen en pakketjes aan cursisten geven. Tijdens de lockdown is duidelijk geworden op welke wijze de sector met de cursisten in contact kan blijven. Dat is niet gebeurd met modules om lessen voor cursist of omkadering te genereren. Het is belangrijk dat dit onderdeel van de opdracht wordt erkend. Het is afstandsonderwijs, maar dan op een andere manier. Joke Drijkoningen pleit ervoor punten open te houden waar mensen onder begeleiding afstandsonderwijs kunnen volgen en te voorzien in ondersteuning in lokale ruimtes en thuis.

Een tweede aspect is dat ook moet worden ingezet op mediawijsheid en op e-inclusie. De cursisten moeten kunnen bewegen in een digitale samenleving. De opdracht van de basiseducatie houdt in dat de sector in zijn volledige aanbod aandacht aan digitale vaardigheden en mediawijsheid moet schenken. Pas dan kunnen de cursisten worden versterkt. De samenleving moet dan ook e-inclusief zijn. Er moet toegang zijn tot toestellen en tot het internet. Het gaat dan niet om een eenmalige investering in digitale toepassingen of toestellen. Het gaat om een sociaal tarief en om leasing- en uitleensystemen.

Het afstandsonderwijs heeft duidelijk gemaakt dat de CBE's hier op een creatieve wijze een eigen invulling aan hebben gegeven. Ze hebben echter ondersteuning nodig. Ook tijdens de lockdown hebben de leerkrachten hard gewerkt om de contacten en de leermomenten op afstand mogelijk te maken. Ze hebben ingezet op het decretaal voorgeschreven afstandsonderwijs. Door aan de digitale vaardigheden te werken, stonden ze klaar voor dat afstandsonderwijs zodra de code oranje er aankwam.

Helaas hebben de CBE's in het voorjaar van 2020 besparingen moeten verwerken, waardoor de pedagogische begeleiding sterk is afgenomen en veel op de schouders van de leraren is terechtgekomen. Om verder te groeien en op afstandsonderwijs in te zetten, is er nood aan pedagogische begeleiding door mediacoaches. Zij moeten de cursisten en de leraren in de CBE's ondersteunen op het vlak van digitale vaardigheden en mediawijsheid. Joke Drijkoningen vindt dat KlasCement op dat vlak een grotere rol kan vervullen. Momenteel modereert in KlasCement niemand de basiseducatie. Er is wel materiaal, maar er is geen begeleiding. Dat is uiteraard belangrijk voor de uitwisseling en voor de professionalisering van de lesgevers.

4. Veerkrachtig personeel

De basiseducatie heeft zich zeer veerkrachtig getoond. Het gaat niet enkel om de leerkrachten en de directies, maar ook om preventieadviseurs, administratief personeel en poetspersoneel. Alle geledingen zijn tijdens de coronacrisis onder druk

komen te staan. Iedereen heeft zich veerkrachtig en ijverig achter de noodzakelijke maatregelen geschaard, maar Joke Drijkoningen overloopt toch een paar punten die moeilijker zijn verlopen.

Het eerste punt betreft contacttracing. Aangezien er voor de basiseducatie geen CLB is, moeten de CBE's alles zelf opvangen. Ze moeten besmettingen doorgeven en cursisten moeten tijdens de contacttracing zelf doorgeven dat ze les volgen. Om de CBE's te ondersteunen, heeft de Federatie Centra voor Basiseducatie een flow uitgetekend. De CBE's hebben kaartjes gemaakt die de cursisten naar de contacttracers moeten meenemen om duidelijk te maken dat ze les volgen in een CBE.

De nieuwe decretale basis maakt het voor de CBE's mogelijk meer punten op de ondersteuning van de administratie in te zetten. Die administratie heeft sterk onder druk gestaan. Meer nog dan de CVO's, werken de CBE's met korte modules. Er zijn constant nieuwe inschrijvingen. De omschakeling naar een andere kleurcode brengt steeds een gigantische administratie met zich mee. Hierdoor is veel druk op de programmatie komen te staan. Het AHOVOKS heeft ondersteuning geboden, maar de basiseducatie vormt een aparte categorie in het volwassenenonderwijs. Bepaalde zaken moesten eerst worden uitgezocht en nadien rechtgezet. Joke Drijkoningen vindt dat de Vlaamse overheid vertrouwen in de CBE's moet hebben. Er worden fouten gemaakt, maar de CBE's proberen zo goed mogelijk met de constant veranderende regelgeving aan de slag te gaan.

Een derde punt zijn de vervangingen. Er wordt ijverig nagedacht over manieren om in het leerplichtonderwijs soepeler met vervangingen om te gaan. Joke Drijkoningen stelt vast dat dit ten aanzien van het volwassenenonderwijs niet gebeurt. Het volwassenenonderwijs kampt ook constant met vervangingen en het personeel heeft zijn grenzen ook bereikt. De CBE's moeten creatief zijn. Er zijn ook tekorten omdat een aantal leerkrachten in quarantaine zit.

Tot slot is de bezorgdheid van de personeelsleden en de cursisten de voorgaande weken sterk toegenomen. De CBE's bevinden zich in een grijze zone, want ze brengen volwassen cursisten samen in klaslokalen. Het contactonderwijs blijft belangrijk om de cursisten te bereiken. Zij willen ook naar de school komen. De vraag is hoe veilig en verantwoord het is dat ze zich met de bus verplaatsen. Joke Drijkoningen kan hier geen antwoord op geven, maar ze heeft wel vastgesteld dat een aantal cursisten niet meer willen komen.

5. Heerlijk helder

Er is tijd verloren gegaan, want de Federatie Centra voor Basiseducatie heeft lang op de draaiboeken moeten wachten en heeft zelf scenario's moeten uittekenen. Hoewel het AHOVOKS dit echt ter harte heeft genomen, blijft er nog verwarring. In de communicatie van Schooldirect en Klasse staat niet specifiek vermeld wat niet voor het volwassenenonderwijs geldt. Joke Drijkoningen heeft er alle begrip voor dat snel moet worden gecommuniceerd en weet dat hier ondertussen meer aandacht aan wordt besteed, maar dat blijft wel verwarring creëren. Dit punt toont aan dat het belangrijk is in het onderwijsbeleid als een reflex te denken aan wat iets voor het volwassenenonderwijs betekent. Om geen verwarring te creëren, moeten er andere regels en formuleringen komen.

Ten aanzien van de cursisten moeten de CBE's heerlijk helder zijn. Als het om de veiligheid van de samenleving gaat, moet iedereen mee zijn. De Federatie Centra voor Basiseducatie hamert al jaren op het belang van klare taal van de overheid en in de media. De samenwerking tussen Wablieft en het CBE Midden en Zuid West-Vlaanderen heeft aangetoond dat de stakeholders en partners snel materiaal kunnen krijgen om in klare taal over het coronavirus te communiceren. Het kost wel tijd om die communicatie bij iedereen te krijgen.

Joke Drijkoningen herhaalt dat in de nieuwsberichten over onderwijs niet over volwassenenonderwijs wordt gesproken. Dat hoeft niet noodzakelijk een probleem te zijn maar het creëert verwarring want de leerkrachten en de cursisten horen Vlaams minister Ben Weyts op de radio of de televisie antwoorden geven. Het is dan niet duidelijk of die antwoorden ook voor basiseducatie gelden.

Het volgend punt betreft de veiligheid van het personeel en de cursisten. Daar is grote ongerustheid over. Als de virologen en de beleidsmakers het over veilig onderwijs hebben, vermelden ze dat de besmettingen niet in het leerplichtonderwijs gebeuren. Er is echter geen duidelijkheid over het aantal besmettingen in het volwassenenonderwijs. Joke Drijkoningen weet niet in welke mate de virologen zicht hebben op het volwassenenonderwijs. De CBE's kunnen de cursisten niet meedelen welke risico's ze lopen. Joke Drijkoningen is blij dat het AHOVOKS zich ertoe heeft geëngageerd met de partners in het volwassenenonderwijs en met de virologen te overleggen. Op die manier kan misschien een onderbouwd kader worden gecreëerd, zodat de cursisten en de personeelsleden weten dat ze naar de les kunnen blijven komen of dat ze over alternatieven moeten nadenken. Dat zou het rustiger en heerlijker helder maken.

6. Geletterdheid

Geletterdheid is waar de basiseducatie voor staat. De CBE's zorgen ervoor dat laaggeletterden de mogelijkheid krijgen om basisvaardigheden te verwerven en aan de samenleving te participeren. Joke Drijkoningen vindt dat laaggeletterden zo veel mogelijk toegang tot dit onderwijs moeten blijven hebben. Als er een verstrenging komt, dan moet deze doelgroep worden beschouwd als een kwetsbare groep die, uiteraard in veilige omstandigheden, zo lang mogelijk een beroep moet kunnen doen op het recht op leren.

De basiseducatie mag niet verzwakt uit deze crisis komen. De CBE's hebben een maatschappelijke opdracht. De Vlaamse Regering beschouwt het als haar opdracht aan de laaggeletterdheid te werken. Zoals al is toegelicht, zal de impact op de financiering groot zijn. Die financiering wordt berekend op basis van de prestaties in 2020. Er zijn nog geen officiële cijfers, maar Joke Drijkoningen weet nu al dat er in de sector een daling met 36 procent is. Als de Vlaamse overheid de laaggeletterdheid echt wil aanpakken, dan moeten de CBE's dezelfde omkadering blijven krijgen. Joke Drijkoningen vraagt op dat vlak garanties, want de CBE's moeten een beleid uittekenen, hun personeel geruiststellen en aan de participatie van de kwetsbare groepen werken. Joke Drijkoningen weet niet of de Vlaamse overheid garant wil staan voor de verliezen in 2020, maar ze weet wel dat de relance voor het volwassenenonderwijs 60 miljoen euro omvat. Het gaat echter om projectmiddelen die niet voor de omkadering zijn bestemd. Er is geld voor de digitalisering en voor de lokale besturen en de coronainvesteringen zorgen voor compensaties, maar de huidige omkadering moet behouden blijven.

Joke Drijkoningen pleit voor de erkenning en het gebruik van de inzet van de CBE's om laaggeletterde volwassenen op alle mogelijke manieren te sensibiliseren en te informeren. De CBE's bereiken groepen die erg onder de coronacrisis lijden en die niet gemakkelijk te bereiken zijn. De Vlaamse overheid moet deze rol van de CBE's tijdens deze crisis gebruiken en erkennen. Dat maakt geen deel uit van modules of van afstandsonderwijs, maar het is een maatschappelijke opdracht waarvoor de CBE's niet worden gefinancierd. Enkel al daardoor lijden de CBE's verlies.

Tot slot pleit Joke Drijkoningen ervoor dat de basiseducatie mee aan tafel kan blijven zitten. De CBE's bevinden zich in een andere situatie dan het volwassenenonderwijs en het hele onderwijsveld. Het is belangrijk om van in het begin rekening met die verscheidenheid te houden. Als afgevaardigd bestuurder neemt zij zelf deel aan het sociaal overleg met de minister en aan het coronaoverleg voor het

volwassenenonderwijs van het AHOVOKS. Ze is daar dankbaar voor, want zo kan de sector mee aan de kar trekken om scenario's en draaiboeken uit te werken. De uitnodiging voor deze hoorzitting bewijst volgens haar dat het Vlaams Parlement de basiseducatie en de laaggeletterde volwassenen niet zijn vergeten.

VI. Vragen van de leden

1. Vragen van Roosmarijn Beckers

Roosmarijn Beckers bedankt beide spreeksters voor hun heldere uiteenzettingen. Tijdens de recente gedachtewisseling over het Strategisch Plan Geletterdheid 2017-2014 (*Parl.St.* VI.Parl. 2020-21, nr. 501/1) is gebleken dat de ontwikkeling zal worden vertraagd. De coronacrisis heeft aangetoond hoe belangrijk dit werk is. In deze maatschappij blijven een op zeven mensen laaggeletterd en het is dan ook zeer positief dat de CBE's de beschikbare tijd op afstandsonderwijs hebben ingezet. Op die manier zijn die mensen op de gevreesde nieuwe lockdown voorbereid.

De geletterdheidskloof wordt groter en heeft betrekking op verschillende generaties. Als ouders hun kinderen niet kunnen helpen, zullen die kinderen ten opzichte van hun leeftijdsgenoten een nog grotere achterstand oplopen. Roosmarijn Beckers hoopt dat deze inspanningen als prestaties zullen worden beschouwd, want het gaat om belangrijk werk dat moet worden gehonoreerd.

Ten gevolge van de besparingen is veel op de schouders van de leraren terechtgekomen. Als lid van de oppositie hoopt Roosmarijn Beckers dat de meerderheid zal nagaan of het mogelijk is die besparingen terug te dringen. De Vlaamse Regering zet hard in op geletterdheid en het is belangrijk dat die leerkrachten, die een maatschappelijk belangrijke rol vervullen, worden begeleid.

Roosmarijn Beckers heeft genoteerd dat er problemen zijn met contacttracing en met vervangingen. Ze hoopt dat de meerderheidspartijen hiernaar hebben geluisterd en oplossingen zullen bedenken.

De CBE's vragen om fijnmazig cijfermateriaal. Om de cursisten en de leerkrachten gerust te stellen, is het inderdaad nodig te weten wat de risico's in het volwassenenonderwijs zijn. Leerlingen in het leerplichtonderwijs lopen op school weinig risico, maar het is belangrijk te weten hoe het in het volwassenenonderwijs zit. Enkel op basis van dat cijfermateriaal kunnen gefundeerde beslissingen genomen worden.

De hele maatschappij wil het onderwijs openhouden. Andere sectoren moeten inbinden. De cursisten van de CBE's vormen een kwetsbare groep en daar moet rekening mee gehouden worden. De maatschappij moet inzetten op het leerplichtonderwijs, maar zeker en vast ook op de CBE's en het volwassenenonderwijs.

Het Vlaams Belang ondersteunt de vraag naar garanties in verband met de omkadering. Als lid van de oppositie heeft Roosmarijn Beckers hier evenwel weinig over te zeggen. Tot slot wenst ze de CBE's veel moed tijdens de komende weken. De rol die ze in de maatschappij vervullen, kan niet worden onderschat.

2. Vragen van Loes Vandromme

Loes Vandromme bedankt beide spreeksters. De basiseducatie ligt haar na aan het hart. Ze dragen ook de benaming 'open school', een naam die in deze tijden een speciale betekenis heeft. De CBE's doen er alles aan om de meest kwetsbaren met open armen te ontvangen. Als ze het moeilijk hebben, kunnen ze er schuilen.

Aangezien er verschillende lesplaatsen zijn, is het niet evident om die mensen te bereiken. Loes Vandromme vraagt op welke manier de CBE's met de lokale besturen in overleg zijn gegaan. De lokale besturen ondersteunen vaak de CBE's en in 'Aanbevelingen voor een geletterde gemeente' wordt veel aandacht aan de ondersteuning door de lokale besturen geschonken. De vraag is hoe dat wordt aangepakt.

Loes Vandromme heeft een gelijkaardige vraag over de Vlaamse maatregelen en de lokale richtlijnen. Ze vraagt hoe de CBE's omgaan met de autonomie die ze in dit verband nog krijgen.

Als lid van de raad van bestuur van het CBE Brugge-Oostende-Westhoek weet Loes Vandromme dat de CBE's met een zeer kwetsbare doelgroep werken. Nu zien de CBE's vooral mensen die eind schooljaar 2019-2020 met hun cursus zijn gestopt, maar het is moeilijk nieuwe mensen aan te spreken. Ze vraagt of de CBE's nog meer kunnen worden ondersteund om kwetsbaren te rekruteren.

De CBE's zijn vertegenwoordigd in de zogenaamde onderwijsclub van Vlaams minister Ben Weyts. Loes Vandromme vraagt op welke manier heerlijk heldere taal in de communicatie aan bod komt. Er is tijdens deze crisis meer aandacht voor, maar ze vraagt wat de Vlaamse overheid hieruit nog kan leren.

Loes Vandromme vraagt beide spreeksters of ze zich herkennen in de inhoud van de nooddecreten. In een van die decreten is verwezen naar de voortzetting van het leertraject door middel van afstandsonderwijs. Loes Vandromme vraagt of dit wel een realistisch idee was. In een ander decreet is ingegaan op de problematische digitale vaardigheden. Ze vraagt of de CBE's zich in die omschrijving herkennen.

Een volgend punt is de impact op het leerproces. Loes Vandromme wil weten hoe de CBE's de opgelopen achterstanden in de toekomst kunnen remediëren en welke noodzakelijke middelen ze daarvoor nodig hebben.

De geletterdheidskloof wordt groter, ook voor de volgende generatie. Loes Vandromme legt de link met ouders en de aanwezigheid van de CBE's in het leerplichtonderwijs. Ze vraagt of de CBE's daar overal als essentiële derden zijn erkend.

Loes Vandromme wijst erop dat over het onderwijs in de gevangenissen nog niet is gesproken. Ze vraagt of de Vlaamse overheid op dat vlak met bepaalde zaken rekening moet houden.

Wat het Strategisch Plan Geletterdheid 2017-2014 betreft, is duidelijk geworden dat digitale vaardigheden ten gevolge van de coronacrisis nog prangender zijn geworden. Loes Vandromme vraagt of de CBE's dat plan willen herschrijven om hier meer aandacht aan te geven.

KlasCement verzamelt nog geen specifiek lesmateriaal voor de doelgroep van de CBE's. De CBE's vragen meer aandacht voor materiaal voor de basiseducatie, maar Loes Vandromme vraagt of er recent nog contacten zijn geweest.

De CBE's hebben gevraagd om wat regelluwte en de mogelijkheid om autonoom beslissingen te nemen. Loes Vandromme vraagt wat het kader zou moeten zijn, want de Vlaamse overheid moet de kwaliteit van het onderwijs garanderen.

Aangezien de CBE's niet over een CLB beschikken, is veel werk in verband met de contacttracing bij de administratie van de CBE's terechtgekomen. Dit is ook in het volwassenenonderwijs het geval geweest. Voor de CBE's is er nog een specifiek communicatieprobleem ten aanzien van mensen die de taal niet goed beheersen.

Loes Vandromme vraagt op welke vlakken de CBE's nog ondersteuning zouden kunnen krijgen.

Tot slot verwijst Loes Vandromme naar de uitspraak van An Butaye over woelige wateren. Iedereen zoekt tegenwoordig een kompas vol hoop en geloof. Ze hoopt dat kompas zeker ook voor de kwetsbaarsten in de samenleving bij de hand te kunnen hebben.

3. Vragen van Sihame El Kaouakibi

Sihame El Kaouakibi bedankt de CBE's voor hun inspanningen en voor de wendbaarheid die ze aan de dag leggen om hun cruciale rol te blijven vervullen. Het zijn bijzondere tijden, maar het is zeer belangrijk deze kwetsbare doelgroep te bereiken. De pijnpunten komen hard aan. Ze belooft dat de commissie zal proberen de aanbevelingen te bespreken en in rekening te brengen.

Blijkbaar ligt de focus nu meer op de beperking van leerverlies in plaats van op leerwinst. Ze vraagt wat dit in de praktijk betekent voor de cursisten die de doelstellingen niet halen en wat dit dan voor de herinschrijvingen betekent. Ze vraagt of er zicht is op het aantal mensen dat de doelstellingen niet haalt. Het leerplichtonderwijs heeft leerlingen verloren, maar ook de cursisten in de CBE's kunnen onder de radar verdwijnen. Een aanvullende vraag is hoe het dan met de toeleiding en het contact zit. Sihame El Kaouakibi vraagt of het in een dergelijke periode mogelijk is die mensen op een structureel andere manier te bereiken.

Haar volgende vraag betreft de alfabetiseringscursussen, al dan niet in combinatie met NT2-opleidingen. Het lijkt moeilijk digitaal en vanop afstand te werken met niet of amper gealfabetiseerde mensen. Iedereen weet hoe belangrijk het is die mensen zo snel mogelijk aan boord te krijgen en te houden. In het licht van de maatschappelijke doelstellingen is dat de basis. Dit is nodig om stappen vooruit te zetten en om door middel van de taal een sociaal netwerk uit te bouwen.

Het Agentschap Integratie en Inburgering zou voorzien hebben in Chromebooks voor de inburgeraars. Sihame El Kaouakibi vraagt of de cursisten en de docenten hier goed mee hebben kunnen werken. Die omschakeling heeft misschien veel tijd gekost en misschien moet dat in de toekomst voor meer dan enkel de inburgeraars worden gebruikt. Ze vraagt met andere woorden hoe het mogelijk is aan een sterke digitalisering te werken zonder iemand achter te laten.

Het leerplichtonderwijs kent een uitgebreid omkaderingssysteem. Er is een grote afstand tussen het volwassenenonderwijs en de omkadering van OCMW's, VDAB en dergelijke. Ze vraagt welke aanbevelingen in verband met structurele prioriteiten de basiseducatie heeft. Dat is een knelpunt, maar de vraag is hoe de Vlaamse overheid in verband met de ondersteuning aan de slag moet gaan.

De laatste vraag van Sihame El Kaouakibi is of het Strategisch Plan Geletterdheid 2017-2024 in het licht van de huidige uitdagingen en doelstellingen momenteel al een update nodig heeft. Misschien is het nodig de ambities al wat bij te schaven.

4. Vragen van Johan Danen

Johan Danen dankt beide spreeksters namens Groen voor het geleverde werk en voor de getuigenissen. Heel veel van zijn vragen zijn al door anderen gesteld.

Zijn eerste vraag is of de CBE's zicht hebben op het profiel van de afhakers. Hij vraagt of het om de allerkwetsbaarsten gaat. De situatie weegt niet enkel op de cursist, maar ook op de volgende generatie. Als de ouders laaggeletterd blijven, kunnen ze hun kinderen niet met hun huiswerk helpen. De vraag is of de CBE's

actief naar die afhakers op zoek gaan. Hij verwacht geen gedetailleerd antwoord maar vindt het wel belangrijk dat de CBE's niemand in de steek laten. Als de CBE's hiervoor niet voldoende middelen hebben, moet het Vlaams Parlement ervoor zorgen dat die middelen er komen.

Zijn tweede vraag gaat in op de bezorgdheid om het psychosociaal welzijn van de medewerkers. De vraag is niet enkel of er enig zicht op dat welzijn is, maar ook of er enig zicht is op het psychosociaal welzijn van de cursisten. Het hoger onderwijs en het leerplichtonderwijs worden sterk ondersteund door CLB's en andere organisaties die het welzijn kunnen bevorderen. Dat geldt niet voor het volwassenenonderwijs. Hij vraagt beide sprekers wat volgens hen de oplossing is. Hij denkt dan aan externe organisaties die de CBE's zouden kunnen contacteren. Hij vraagt beide sprekers of de Vlaamse overheid daar volgens hen bijkomende middelen voor moet genereren. De ondersteuning zou niet afhankelijk mogen zijn van het niveau of de schakel in het onderwijs waar iemand les volgt.

De laatste vraag van Johan Danen is veeleer operationeel, maar is voor veel cursisten wel van belang. Velen zijn bang en durven niet te komen. Hij vraagt welke gevolgen dat voor de aanwezigheidsattesten heeft. Dat kan zware gevolgen hebben. Hij vraagt Joke Driekoningen of er voor alle CBE's een beleid is om hiermee om te gaan. Het is mogelijk dat elk CBE doet wat het denkt te moeten doen.

5. Vragen van Katia Segers

Katia Segers bedankt beide sprekers voor hun heldere uiteenzetting. Ze hebben een goed beeld geschetst van waar tandjes zijn bijgestoken en waar nog zaken moeten worden verbeterd. Een aantal pijnpunten situeren zich op het beleidsniveau, maar ze hebben aangetoond hoe hard ze vechten om ervoor te zorgen dat iedereen mee kan. Katia Segers uit haar grote appreciatie voor dit titanenwerk. Overigens zijn ook veel van haar vragen al door anderen gesteld.

De coronacrisis toont aan hoe ongelijk het virus de samenleving treft. Er wordt wel eens gezegd dat het virus voor iedereen gelijk is, maar de zwakste groepen lijden meer onder de impact van de crisis. De wetenschappers hebben de voorbije jaren veel over inclusie gedebatteerd. Het ging in hun ogen niet meer om het al dan niet hebben van een computer of internettoegang, maar om veel complexere problemen. Nu is duidelijk gebleken dat het al dan niet hebben van een internetverbinding en digitaal materiaal nog steeds een belangrijke issue is. Ondanks de engagementen van Vlaams minister Ben Weyts blijft het stuitend gebrek aan materiaal een belangrijk probleem. Uit de getuigenissen van An Butaye en Joke Driekoningen blijkt immers dat zelfs na de eerste golf nog niet iedereen mee is.

Los van inclusie en de digitale kloof gaat het hier ook om mediawijsheid, wat volgens Katia Segers terecht een van de hashtags in het betoog van Joke Driekoningen is. Mediawijsheid is een taak die voor alle generaties nooit klaar zal zijn. Als ze de minister van Media hierover vragen stelt, verwijst hij steeds naar de belangrijke rol van het Vlaams Kenniscentrum Mediawijsheid. Ze vraagt zich af hoe goed het onderwijs dit kenniscentrum kent en hoe goed de aangeleverde pakketten met lesmateriaal en tooltips zijn. Het is mogelijk dat er nog veel werk is om dit beter te laten doorstromen. Hetzelfde geldt overigens voor KlasCement. Er wordt fantastisch werk geleverd, maar in het licht van de besparingen moet iedereen roeien met de riemen die hij heeft. Ze vraagt Joke Driekoningen de verwachtingen en de tekorten concreet toe te lichten.

Aangezien Joke Driekoningen haar uiteenzetting is begonnen met de stelling dat het levenslang leren al dertig jaar hoog op de agenda staat, wijst Katia Segers erop dat op dat vlak weinig tot niets gebeurt. Vlaanderen scoort niet goed en dat is onhoudbaar. De slimme samenleving wordt een realiteit en algoritmes nemen

steeds meer aspecten van het leven over. Ze zou graag de visie van de basiseducatie hierop horen. Als het een beleidsprioriteit is, is de vraag of het enkel om hogere budgetten gaat. Ze vraagt wat het Vlaams Parlement moet doen om het levenslang leren echt hoog op de agenda te plaatsen en effectief stappen vooruit te zetten.

6. Vragen van Kathleen Krekels

Kathleen Krekels heeft de hoorzitting met veel aandacht gevolgd en is blij met de getuigenissen. Veel vragen van de N-VA-fractie zijn al beantwoord. Aangezien Karolien Grosemans de basiseducatie en het volwassenenonderwijs opvolgt, zal zij het woord nemen. Kathleen Krekels wil enkel haar dank voor de toelichting uiten. Het beleid moet snel schakelen. De Vlaamse overheid moet draaiboeken maken en mag niemand vergeten. Basiseducatie moet in de toekomst voldoende worden ondersteund.

7. Vragen van Karolien Grosemans

Karolien Grosemans vindt de hoorzitting interessant en leerrijk. Hoewel al veel vragen zijn gesteld, wil ze nog dieper op een paar punten ingaan. In de pandemie-scenario's wordt altijd uitgegaan van het recht op leren. Voor jonge kinderen, die ook een erg kwetsbare groep vormen, is het belangrijk om naar school te kunnen gaan. Dat geldt ook voor de laaggeletterde volwassenen. De vraag is of dat voldoende is gewaarborgd en hoe dat kan worden verbeterd.

Karolien Grosemans heeft waardering voor de inspanningen van de CBE's om met de doelgroep in contact te blijven. Ze vraagt of het omgekeerde ook gebeurt, met ander woorden, of de doelgroep spontaan contact zoekt en zijn betrokkenheid toont.

Het is niet eenvoudig anderstaligen te bereiken en taalopleidingen te organiseren. Ze vraagt met welke specifieke problemen de CBE's op dat vlak worden geconfronteerd.

Karolien Grosemans vraagt of het klopt dat sommige cursisten ondanks een positieve coronatest toch naar de lessen gingen omdat ze vreesden hun uitkering te verliezen.

Tot slot vraagt Karolien Grosemans of de CBE's hun moeilijk bereikbare doelgroep stimuleren om de corona-app in te schakelen.

VII. Antwoorden van An Butaye en Joke Drijkoningen

Joke Drijkoningen bevestigt dat het tijdens de coronacrisis moeilijk gebleken is om kwetsbare groepen te bereiken. Dat gebeurt immers het beste op plaatsen waar die mensen komen, zoals de school van hun kinderen, het OCMW of bij VDAB. Om die kwetsbare groep te bereiken, is het wel nodig dat de CBE's worden beschouwd als een partner die in de context van die organisaties in projecten of in een aanbod kan voorzien. De CBE's hebben dan wel voldoende ruimte nodig om op die plekken aanwezig te zijn. Dat is een vraag om omkadering, zodat de trajecten die met de partners worden opgezet, kunnen worden gehonoreerd. Dat maakt nu geen deel uit van de financiering. Het zou in de toekomst mogelijk kunnen zijn een samenwerking op te zetten op die plaatsen waar mogelijke cursisten komen. Nu worden de lesuren cursist gewogen aan de hand van bepaalde parameters. Een cursist zonder diploma van het secundair onderwijs heeft, bijvoorbeeld, een groter gewicht. De Federatie Centra voor Basiseducatie werkt er hard aan de basiseducatie in de sectorconvenants op te nemen. Hierdoor zouden de CBE's als partners in

opleidingen kunnen voorzien. Dat is volgens Joke Drijkoningen de te volgen weg om de kwetsbare groepen te bereiken.

De Federatie Centra voor Basiseducatie heeft met KlasCement contact gehad over het Strategisch Plan Geletterdheid 2017-2014. De vrouw die voor de basiseducatie het aanspreekpunt is, is echter in zwangerschapsverlof tot februari 2021. De basiseducatie heeft iemand nodig die hier zijn schouders onder kan zetten. Het lesmateriaal kan nu worden gepost, maar er is geen aanspreekpunt om te overleggen over de ordening en de tags die het de lesgevers gemakkelijker maken om hun weg te vinden. De basiseducatie werkt met modules en duidelijk afgebakende leergebieden die in de opleidingsprofielen staan omschreven. Er wordt steeds meer geïntegreerd gewerkt. Het is logisch om het materiaal op KlasCement op basis van de impact op de cursisten te organiseren. Op die manier wordt het geïntegreerde materiaal duidelijk zichtbaar, maar dit vergt wel ondersteuning en momenteel heeft KlasCement die mogelijkheden niet.

Wat de decreten en klare taal betreft, vermeldt Joke Drijkoningen dat de federatie met de sociale partners rond de tafel zit, maar dat het volwassenenonderwijs wel het kleine broertje in het onderwijsveld blijft. Het is logisch dat veel aandacht naar het leerplichtonderwijs gaat, maar het is daardoor niet evident ook het volwassenenonderwijs de aandacht te geven die het nodig heeft. Het overleg met het AHOVOKS vangt dit in sterke mate op.

Een punt dat in een van de decreten is opgenomen, betreft het inschrijvingsgeld. Het is voor de federatie belangrijk dat cursisten niet moeten betalen voor een cursus die is weggefallen. De kerngroep wordt gevrijwaard van inschrijvingsgeld, tenzij een module voor de vierde maal opnieuw wordt gevolgd. Het is voor de basiseducatie en voor de kwetsbare doelgroepen belangrijk dat die mensen niet moeten betalen voor wat ze zonder de coronacrisis ook niet zouden moeten betalen.

Aangezien de geletterdheidskloof groter wordt, is het belangrijk de betrokkenen te vinden op de plaatsen waar ze zijn, maar de basiseducatie moet daar dan ook als een essentiële partner worden erkend. De sector heeft nog een hele weg af te leggen om duidelijk kenbaar te maken waarvoor de CBE's staan en wat het aanbod is. De Vlaamse overheid zou hier ook meer ruchtbaarheid aan kunnen geven. Als het om de digitale vaardigheden en de mediawijsheid van de inburgeraars gaat, zou het Agentschap Integratie en Inburgering van in het begin automatisch moeten nadenken over manieren waarop de basiseducatie hieraan kan werken. Het Agentschap Integratie en Inburgering is overgeschakeld op digitale communicatie met alle inburgeraars, zowel analfabeten, laaggeletterden als hooggeletterden. Joke Drijkoningen is benieuwd naar de resultaten.

De federatie weet nog niet of met digitaal en gecombineerd onderwijs even veel leerwinst als met contactonderwijs wordt bereikt. Er is in de sector bijsturing geweest, maar noch uit onderzoek, noch uit de eigen ervaringen blijkt of dit ook efficiënt is. Joke Drijkoningen hoopt dat dit binnen enkele jaren duidelijk zal worden. Een aantal mensen heeft de doelstellingen niet gehaald, maar tijdens de lockdown is het decretaal afstandsonderwijs in modules niet aangeboden. Het was immers onmogelijk om de cursisten te garanderen dat de overschakeling naar afstandsonderwijs even efficiënt zou zijn. De CBE's hebben tijdens de lockdown veel gedaan, maar ze hebben officieel geen cursussen georganiseerd. Hierdoor kan Joke Drijkoningen op dit ogenblik niet zeggen hoeveel mensen de doelstellingen niet hebben gehaald.

Het Strategisch Plan Geletterdheid 2017-2024 is heel breed en bestrijkt alle geleidingen in de samenleving die aan het levenslang leren kunnen werken. Joke Drijkoningen wil dat ook zo houden. Een onderdeel van het plan betreft digitale vaardigheden maar het is misschien nodig om na te gaan in welke mate de

mediawijsheid en het werken aan die digitale vaardigheden in alle elementen van het plan aan bod komen. Een update van het hele plan lijkt Joke Drijkkoningen momenteel evenwel geen prioriteit.

Er is samenwerking met het Vlaams Kenniscentrum Mediawijsheid, dat onder meer opleidingen voor mediacoaches organiseert. Die mediacoaches ondersteunen de CBE's als ze met mediawijsheid aan de slag gaan. In 2018 heeft het Vlaams Kenniscentrum Mediawijsheid een specifiek traject voor de CBE's georganiseerd. Hierdoor beschikken de CBE's nu over mediacoaches die voor ondersteuning zorgen, maar daarna is dit gestopt. De CBE's willen die mediacoaches en willen meer ondersteuning van het Vlaams Kenniscentrum Mediawijsheid, maar hebben daar geen middelen voor. Het materiaal van het Vlaams Kenniscentrum Mediawijsheid wordt wel gebruikt om de leraren te professionaliseren. De CBE's maken ook gebruik van de mediaprofielen op mediawijs.be. De federatie beschouwt het Vlaams Kenniscentrum Mediawijsheid als een belangrijke partner in de Taskforce e-Inclusie voor de Week van de Geletterdheid. Er is dus wel een vorm van samenwerking en uitwisseling.

An Butaye gaat verder in op de realiteit voor de CBE's. Ze hebben met heel wat lokale besturen te maken. In haar eigen regio is het niet mogelijk met alle 29 lokale besturen dezelfde afspraken te maken. De lokale besturen leveren enorm veel inspanningen, onder meer om het reguliere onderwijs te ondersteunen. Ze pleit voor meer coördinatie en afstemming want nu moeten de CBE's zelf uitzoeken wat waar mogelijk is. Het is onbegonnen werk de cursisten in alle gemeenten te helpen. Alle lokale besturen in West-Vlaanderen hebben het charter Geletterde Gemeente ondertekend, maar er zijn heel wat gradaties in wat wordt gerealiseerd. Aangezien de lokale besturen om de zes jaar wijzigen, moet het werk telkens deels worden herbegonnen.

De provincie West-Vlaanderen heeft een eigen Strategisch Plan Geletterdheid West-Vlaanderen opgesteld, dat sterk bij het Vlaams plan aanleunt. De provincie heeft er in eerste instantie voor gekozen meer met de lokale besturen samen te werken. *An Butaye* hoopt dat hierdoor nog stappen vooruit kunnen worden gezet. Tijdens de coronacrisis zijn de gemeentelijke diensten vooral op de digitale toegang overgeschakeld, wat het moeilijker maakt voor de cursisten van de CBE's die van deze diensten gebruikmaken.

Sommige scholen beschouwen de CBE's als essentiële derden. Ze vinden het nu meer dan ooit nodig dat met de ouders van de schoolkinderen wordt voortgewerkt. Andere scholen beschouwen de CBE's dan weer niet als essentiële derden, wat gevolgen heeft voor de cursisten.

Koen Daniëls heeft nog een tweede aanvullende vraag. De cursisten in CBE's worden vaak op allerlei manieren opgevolgd en begeleid. De vraag is of de CBE's contact met die organisaties hebben. Zo vraagt hij wie de cursisten helpt om de app te installeren. Hij vraagt of er een vorm van coördinatie is die leidt tot afspraken tussen iedereen die zich in de schil rond de cursisten bevindt.

Joke Drijkkoningen weet niet hoeveel mensen in de gevangenis een cursus volgen. Voor de coronacrisis was de toegang tot het internet een probleem voor het afstandsonderwijs. Dat is nog steeds het geval.

De cursisten krijgen vaak verschillende vormen van ondersteuning. Er zijn sterke verschillen tussen de trajecten. De basiseducatie blijft streven naar samenwerking met VDAB en met de OCMW's. Als een gecoördineerd traject kan worden opgezet, is er ook afstemming. Als het aparte trajecten blijven, volgt iemand bij VDAB een beroepsopleiding, bij het CBE andere lessen, en bij het OCMW een opleiding in verband met budgetten. Dat worden dan drie aparte circuits, maar voor het

levenslang leren moet eigenlijk worden nagegaan wat een persoon op een bepaald ogenblik nodig heeft en wie daarvoor de juiste ondersteuning kan bieden. De CBE's kunnen als partner het gedeelte met betrekking tot geletterdheid op zich nemen. Er is geen pasklaar antwoord, maar er zijn zeker manieren om tot meer samenwerking te komen tussen de trajectbegeleiders van het Agentschap Integratie en Inburgering en de medewerkers van de CBE's. Eerder is ook een vraag over het psychosociaal welbevinden van de leraren en de cursisten gesteld. Een betere afstemming tussen alle partners met wie de cursisten te maken krijgen, zou op dat vlak al een hele stap vooruit betekenen.

An Butaye gaat concreet in op de vraag over de gevangenissen. In haar regio staat in Ruisselede een kleine, open gevangenis. Er zijn daar geen halveringen in code oranje of code rood. In principe kan het CBE gewoon voortwerken. De plannen om in 2020 in de gevangenissen een beveiligde digitale leeromgeving te installeren, hebben wel vertraging opgelopen. Er moet daar ook met de FOD Justitie worden samengewerkt en die afhankelijkheid van andere beleidsdomeinen maakt het niet gemakkelijk om snel te schakelen.

Nu alle vragen zijn beantwoord, bedankt de *voorzitter* de drie sprekers voor hun aanwezigheid en hun werk. De commissie zal hun aanbevelingen zo veel mogelijk ter harte nemen.

Björn RZOSKA,
voorzitter

Koen DANIELS
Loes VANDROMME
Hannelore GOEMAN,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

AHOVOKS	Agentschap voor Hoger Onderwijs, Volwassenenonderwijs, Kwalificaties en Studietoelagen
CBE	centrum voor basiseducatie
CLB	centrum voor leerlingenbegeleiding
CVO	centrum voor volwassenenonderwijs
FOD	Federale Overheidsdienst
NT2	Nederlands als tweede taal
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
VDAB	Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding